

אינגבורג בכנון: ילדות בעיר אוסטרית

בימי־אוקטובר נאים אפשר, כשאתה בא מרחוב־ראדצקי, לראות ליד התיאטרון העירוני חבורה של אילנות באור־חמה. האילן הראשון, העומד לפני אותם עצי־דובדבן אדומים־כהים, שאינם טעונים פירות, כה משולהב מן הסתיו, כתם זהוב כה יוצא־דופן, עד שהוא נראה כאילו הוא אבוקה שאיזה מלאך השיל לארץ. והנה הוא בוער, ורוח־סתיו והקרה אין בכוחם לכבותו.

מי אפוא רוצה לדבר אלי על שלכת־עלֶה ועל המוות הלבן, לנוכח זה האילן, מי רוצה לעצרני מלהחזיק בו בעיניי ולהאמין שיאיר לי תמיד כמו בזו השעה, וכי חוקי־עולם אינם שולטים בו?

לאורו אפשר עכשיו גם לחזור ולהכיר את העיר, על בטיה החיורים המחלימים מתחת למחלפות־רעפים כהות, והתעלה, המביאה מן הים פעם־בפעם איזו סירה, העוגנת בטבורה.

אמנם מת הנמל, מאז מובאים המטענים אל העיר מהר יותר ברכבות ובמשאיות, אך מן הרציף הגבוה עדיין נושרים ניצנים ופירות על המים שהפכו שלוליות, השלג נופל מן הבדים, מ־המסיסה אצים־יורדים בהמיה, ואז מתחזקת היא עוד פעם אחת לגאות, והיא מַנְבְּהת גל, ועם הגל ספינות שמפרשה הסגונוני נמתח עם בואָנו.

בנדיר עברו אל העיר הזאת מעיר אחרת, לפי שפיתוייה מעטים היו מדי; עברו אליה מן הכפרים, לפי שהצרות נעשו צרות מדי, וביקשו בשוליה־העיר מחסה, שהוא כאן הזול ביותר. שם גם היו עדיין שדות וגומות־חצץ, הגינות הגדולות ומגרשי־הבנייה, שבהם נאספו שנים רבות סלקים, כרוביות ושועועיות, לחמם של העניים שבמשתפנים. משתפנים אלה חפרו את מרתפיהם בעצמם. עומדים היו במי־היסוד. בעצמם ניסרו את קורות־התקרה, אף בערבים הקצרים שבין סתיו לאביב, ואלוהים הוא היודע אם ראו חג־טפחות טרם מותם.

לילדיהם לא היה איכפת, כי הם כבר נחנכו על ריחות־המרחקים הבלתי־יציבים, כשבערו מדורות־פוחי־האדמה, והצוענים. ארעית ובלשון־עילגים, תקעו יתד בארץ־ההפקר שבין בית־העולמים ובין גמל־התעופה.

בבית־המשותף־דירות־להשכיר שברחוב־המעבר מצויים הילדים להסיר את נעליהם ולשחק, גרביהם לרגליהם, מפני שהם גרים מתחת לבעל־הבית. מותר להם רק להתלחש, ולא ייגמלו עוד מן הלחישה בימי־חייהם אלה. בבית־הספר אומרים להם המורים: להכות אתכם צריך היה, עד שאתם פותחים את הפה. להכות... בין התוכחה על היותם מרעישים־מדי ובין התוכחה על היותם לוחשים־מדי מארגנים הם את חייהם.

רחוב־המעבר שמוֹן בא לו לא מן המשחק שבו עוברים והשודדים אלא שהילדים חשבו ימים רבים שזהו. רק כעבור זמן, כאשר נשאום רגליהם הרחק יותר, ראו את

המעבר, מנהרה קטנה, שמעליה נוסעת הרכבת לוינה. כאן נאלצו לעבור הסקרנים, שביקשו אל שדה-התעופה, על-פני השדות, חצות את מארגי-הסתיו. בלב מישוהו נולד הרעיון לשים את נמל-התעופה ליד בית-העולמים, והאגשים בק' סברו: נוח הוא לקבור את הטייסים, שמשך איזה זמן ערכו כאן טיסות-אימונים. הטייסים לא הואילו לגרום נחת למישוהו וליפול. הילדים תמיד צווחו: אווירון! אווירון! הם הרימו את ידיהם אליהם כאילו ביקשו לחפנם, והביטו אל גן-חיות-העננים, בו חגו המטוסים בין ראשי-טיגריסים ובין גלמי-זוחלים.

הילדים מקלפים מלוחות-שוקולד את נייר-הכסף ומחללים בו את "צילצולי מאריה סאל". בבית-הספר הילדים מקרבים את ראשיהם לרופאה, לפלות בהם כינים. הילדים אינם יודעים כמה שעות מצלצל השעון, כי השעון בבית-היראָה של העיר עומד-מלכת. תמיד הם חוזרים במאוחר מבית-הספר. הילדים! (בקושי הם יודעים את שם, אך הם שמים לב רק כשקוראים "ילדים").

שיעורי-בית: חלקי-אות עיליים, חלקי-אות תחתיים, כתיבתם בניצב, תרגילים בהרחבת-אפקים ובשיפולי-הזווית, שינוי-על-פה בעזרת תחבולות-זכירה. בהבלן של רצפות משוחות, של כמה מאות חייל-לדים, מעילים זוטים, גומי-מחק חרוך, בין דמעות לנזיפה, עמידה-בפינה, כריעה-על-ברכיים ופיטפוט-שאיין-לכבשו חיביים להספיק: אלפבית ולוח-כפל, הכתבת-כתיב ועשרת הדיברות.

הילדים פושטים מלים ישנות ולובשים מלים חדשות. הם שומעים על הר-סיני ורואים את הר-אולריך על שדות-הסלק, העפרוני המצויץ והארנים שלו, מבולבלים מן הארו ומן הסנה הבורע, והם לועסים את החומעה ומגרמים אשכול-של-תירס בטרם יתקשה ויבשיל, או שהם מטלטלים אותו הביתה, לקלות אותו מעל לאש-זרדים. השיזרה המעורטלת נאגרת באוצר-העצים, ומוצאת את שימושה בהפחת אש-הכירה, ואתה מוסיף אליהם את הארו ואת הזית, והם מעלים עשן, מחממים את הלב ממרחקים ומטילים צללים על הקירות.

עונת-אותות-הנצחון, ימי-חג-המולד, בלא מבט קדימה, בלא מבט אחורה, עונת לילות הדלעת, השדים והבהלות שאין קץ להם, לטובה ולרעה: היעדר-תקוה. הילדים הם ללא מחר. הם יראים את כל העולם. אין להם דימוי ממנו, רק מן הכאן ומן השם, כי את אלה אפשר לתחום בקו-גיר. ברגל אחת הם מנתרים אל הגיהנום ובשתי רגליים קופצים הם אל גן-העדן.

באחד הימים עוברים הילדים להנזל-שטראסה. לבית ללא בעל-בית, לשיכון שבקע מקליפת-משכנתא-אחת, מאולף וצר-לב. הם גרים מרחק שני רחובות מבטה-הזבני-שטראסה, שבו כל הבתים מרווחים ומוסקים מרכזית, ומרחק רחוב אחד מראדצקי-שטראסה, שהחשמלית, אדומת-אורות ורחבת-פרצוף, עוברת בו. הם נעשו בעל גינה, שבחזיתה נשתלים ורדים, ובאחוריה עצירת-פוח זעירים ושיחי-גרגרים קטנים. האילנות אינם עולים בקומתם עליהם עצמם, והם אמורים לגדול יחדיו.

בימות-קיץ מציצים הילדים מבעד לתריסים ירוקים אל השמש, בימות-חורף עושים הם איש-שלג ותוחבים לו נתזי-פחמים במקום עיניים. הם לומדים צרפתית, מאדליין

אָט אין פטיט פיה. אָל אָט אַ לאַ פּיניטר. אָל ריגארד לאַ רי. הם מנגנים בפסנתר. את שיר־השאמפאניה. הורד האחרון של הקיץ. המיית־אביב.

אינם מאייתים עוד. הם קוראים עתונים, שמתוכם קופץ רוצח־מין. זה נהפך לצל שמטילים האילנות בדימדומים כשחוזרים משיעור־הדת, והוא מוליד את רחשוש האזדרכת. המאוושת לאורך הגינות העוטרות; העיונית והפולקס מתפרדים וחושפים לרגע את דמותו. הם חשים את אחיזת החונק, את המסתורין הטמון במלה תשוקה מינית, והמפחיד יותר מן הרוצח עצמו.

הילדים קוראים עד לכאב־עיניים. הם עייפ־שינה, משום ששהו בערב זמן רב מדי בכורדיסתן הפראית, או עם מחפשי־הזהב באלאסקה. הם רובצים במארב לקלוט שיח־אהבה, וחושקים במילון המלים הלא־מובנות. הם תוהים על מהות הגוף שלהם ועל מריבת־לילה בחדר־ההורים. הם צוחקים בכל הזדמנות, אינם יכולים כמעט להתאפק ומתגלגלים מצחוק, קמים וצוחקים עד כדי עווית.

ורוצח־המין מתגלה בקרוב באחד המתבנים, אניציק־קס על גופו ותצלום־פניו מטושטש עד לבלי הכיר, לא רק בעתון־הבוקר.

בבית אין כסף. שום מטבע אינה נופלת עוד לתוך קופסת־החסכון. בנוכחות ילדים מדברים עוד רק ברמזים. אינם יכולים לנחש שהארץ עושה הכנות להסגיר את עצמה ואף את השמיים, שהכל מושכים בהם עד שהם נקרעים, ונבָּעה בהם חור שחור.

אל השולחן יושבים הילדים מחרישים, מאריכים לעיסתם, ובתיבת־הראדיו קולות סערה קְרֶבה, וקול־קרייִן־החדשות כמו ברק פוגע במטבח וגווע, שבו מכסה־הסיר מתרומם מבוהל מעל לתפוחי־האדמה המתבקעים. קו־החשמל נפסק. בחוצות עוברים טורים־טורים הצועדים. הדגלים מתננפים מעל לראשים. " ... עד הכל ינופץ לרסי־סיים", כך מושר בחוץ. אות־התחנה נשמע, והילדים לומדים באצבעות מאומנות, ללא אומר, להעביר ביניהם ידיעות.

הילדים מאוהבים, ואינם יודעים במי. הם מקשקשים, מפלספים את עצמם לתוך חיורון בלתי־מוגדר, וכשאינם יודעים עוד איך להמשיך, ממצייאים הם שפה שמשגעת אותם. דג שלי. חפה שלי. שועל שלי. מלכודת שלי. אש שלי. אתה, מים שלי. את, גל שלי. הארקה שלי. את, איל־שלי. אתה, אבל־שלי. או. או. הכל שלי... הכל־כל שלי. הם דוחפים זה את זה, מסתערים באגרופים שלופים זה על זה ומתכתשים על מלת־מענה שאינה קיימת. זה לא־כלום. הילדים האלה!

הם קודחים, מקיאים, קרו־חם להם, דלקת־גרון, שעלת, חצבת, שנית, הם שרויים במשבר, לאחר־יאוש, מרחפים בין חיים למוות, ובאחד הימים מוטלים הם נעדרי־תחושות ותשושים, ומחשבות חדשות בהם על הכל. אומרים להם שהמלחמה פרצה. עוד חרפים אחדים, עד שתפצנה הפצצות את קרחו, אפשר להחליק על־פני האגם לרגלי הקרויצברג. רצפת־הוגוגית הדקה במרכזו שמורה לנערות שבחצאיות־פעמון, המחליקות קשתות־פנים וקשתות־חוץ ושמיניות; הרצועות מסביב שייכות למהירים.

בחדר המוסק מנעילים הבחורים הבוגרים לבחורות הבוגרות את נעליהן הקרח, ובבתי-אזניהם נוגעים הם בעורן, לובן-עורי-צווארי-ברבור, של רגליים דלות-בשר. חייב אתה לנעול נעליים מתברגות כדי ליחשב עם המהדרים, ומי שאין לו, כמו הילדים, אלא נעל-קרח-של-עץ עם רצועות, שיסור אל שוליהאגם המושלגים, או יעמוד ויסתכל.

בערב, כשהמחליקים והמחליקות התנערו מנעליהם, שהם תולים על שכמם, והם עולים כנפרדים על במת-הקרשים, כשכל הפנים, רעננים ודמויי ירחים צעירים, נשקפים מבעד לדימדומים, עולים האורות מתחת לסוכי-השלג. הרמקולים מתפרסים, והתאומים בני השש-עשרה, הידועים בעיר, יורדים במדרגות-העץ, הוא במכנסיים כחולות ובאפודה תכולה. והיא בכלום כחול מעל לטריקו-צבע-העור. באורך-רוח הם ממתינים לפתיחה, קודם שיפרצו מעל למדרגה התחתונה—היא בהרחפת-כנפיים והוא בקפיצת-שחיין נהדרת—אל הקרח, ומגיעים במספר נשימות עמוקות, חזקות, אל המרכז. כאן היא פותחת בלולאה הראשונה, והוא מחזיק לפניה גלגל-שלא-אור, שבעדו היא מזנקת. עטויה ערפל, כשמחטה-הגראמופן מתחיל לחרוק והמוזיקה מתמססת. האדונים הקשישים פוערים את עיניהם מתחת לגבות מכפירות, והאיש בעל-את-השלג, המפנה את רציף-ההחלקות-הארוכות מסביב לאגם, בעל הרגליים-העטופות-סחבות, משעין ראשו אל קת-המגרפה ועוקב אחר פסיעות הנערה, כאילו מוליכות הן אל הנצח.

עוד פעם אחת יורדת הפליאה על הילדים: אילנות-הנוצרי, זאת הפעם באמת, נושרים משמיים. לזהבים. והמתנה המתלווית, שלא ציפו לה, פנאי שנתוסף לילדים. מותר להם באזעקה להשאיר את המחברות ולרדת למקלט. מאוחר יותר מותר להם לחסוך ממתקים לטובת הפצועים או לטרוג גרביים ולקלוע קופות-לְכֶש למען החיילים לאלה שביבשה, שבאוויר ושבמים. ולזכור אותם בחיבור, בתוך האדמה ובתהומות. ובמאוחר עוד יותר מותר להם לחפור שוחות בין בית-העולמים ובין שדה-התעופה, שכבר הוא מוסיף כבוד לבית-המנוחות. מותר להם לשכות את הלאטינית שלהם וללמוד להבחין בין רעשי-המנועים בשמיים. אינם חייבים עוד לרחוק הרבה כל-יך, את הציפורניים אין איש בודק עוד. הילדים מתקנים את חבלי-הקפיצה שלהם, כי אין עוד חדשים, ומשוחחים על מנגנוני-השהיה ועל מוקשי-צלחת. הילדים משחקים בחורבות "תנו לשודדים לעבור", אך לפעמים רק יושבים הם ככה, מביטים-ולא-רואים-כלום, ואינם נענים עוד כשקוראים להם "ילדים". יש די רסיסים בשביל "שמיים וארץ", אבל הילדים רועדים, כי הם רטובים וקר להם.

ילדים מתים, והילדים לומדים את תאריכי מלחמת-שבע-השנים ומלחמת-מאת-השנה, ולא היה איכפת להם לבלבל את כל האיבות, את העילה עם הסיבה, שעל ההבחנה המדויקת ביניהן אפשר לקבל ציון טוב בהיסטוריה. הם קוברים את הכלב עָלֵי, ואחריו את בעליו. עת-הרמיזות חלפה. מדברים בנוכחותם על יריות-בעורף, על תליות, על חיסולים, על פיצוצים, ומה שאינם שומעים ורואים מריחים הם, כשם שהם מריחים את הרוגי סאנט-רופרכט, שאי-אפשר לפקח אותם מפני שנפל עליהם

הקולנוע, שאליו נכנסו בגניבה כדי לראות את "הרומאנס במול". לצעירים היתה הכניסה אסורה, אך הותרה להם הכניסה אל המוותה הגדול ואל ההריגה, מספר ימים אחר-כך, וכל הימים מאז והלאה.

אין עוד אף פעם אור בבית. ושום זוגית בחלון. שום דלת על צירה. איש אינו נע ואיש אינו קם.

הגלאן אינו זורם עוד לא למעלה ולא למטה. הנחל הקטן עומד, וטירת-ציגולן עומדת ואינה מתנשאת.

גיאורג-הקדוש עומד בכיכר החדשה, עומד ובידו האלה, ואינו קוטל את הדרקון. ליד זה הקיסרית עומדת, ואינה קמה.

אה, העיר. העיר, עיר הליגוסטרום, שכל שרשיו חשופים. לא אור ולא פת-לחם בבית. אל הילדים אומרים: שקט, שקט מעל לכל.

בין אלו החומות, בין רחובות-הסביב, כמה חומות עדיין עומדות? ציפור-הפלאים, עדיין היא חיה? היא שתקה שבע שנים, שבע השנים חלפתמו. את, עירי, את, לא-עיר, מעל-לעננים, מתחת-לאדמה-הסידנית, מתחת-לליל, מעל-ליום, עירי-שלי ונהריי-שלי. אני הגל שלך, את הארקה שלי. העיר עם הוויקטרינג-רינג ועם הסאנט-ויטרינג...

יזכרו שמות כל הרינגשטראסן, כל רחובות-הסביב, ושמותיהם כשמות שבילי-הכוכבים הגדולים, שגם הם לא היו גדולים יותר בעיני הילדים, וכל הסמטות, סימטת-המצודה, וסימטת-התבואה, כן, כך היו שמותיהם, סימטת-גן-העדן, את הכיכרות לא לשכוח, כיכר-התבן וכיכר-רוח-הקדוש, כדי שייקרא כאן הכל בשמו, אחת-ועד, שייפקדו כל הכיכרות. גל הארקה.

ובאחד הימים אין עוד מישוהו הכותב תעודה לילדים, והם רשאים ללכת. הם נדרשים לצאת אל החיים. האביב יורד בחשרות מים צלולים סוערים ומוליד גבעול. אין צריך לומר להם לילדים שהשלום הגיע. הם הולכים מפה, ידיהם בתוך כיסים מרופטים, שורקים, שריקת-אזהרה להם עצמם.

לפי שאני, בעת ההיא, במקום ההוא, הייתי בין ילדים, ועשינו כיכר חדשה, מפקירה אני את הַנזל־שטראסה, גם את המראָה אל הקרויצברג, ומעידה את כל הארנים, את עורביה-הציצה ואת העלֶה הלוחשת. ולפי שנתחוויר לי שהפונדקי אינו נותן עוד גרוש בעבור בקבוקי-סיפון ריקים, וגם אינו מוזג לי עוד לימונאד, מניחה אני לאחריים את הדרך ברחוב-המעבר, וזוקפת את צווארון-המעיל כשאני חוצה אותו ללא מבט, להגיע אל הקברים, עובר-אורח שאיש אינו מבחין בו את מוצאו. שם במקום שהעיר מסתיימת, במקום שהבורות פעורים, במקום שהנפות מלאות שיירי-חצץ, והחול חדל מלזמר, שם אפשר לשבת רגע ולשים את הראש בכפות-הידיים. יודעים שהכל היה כפי שהיה, שהכל הוא כפי שהוא, ונמנעים מלבקש סיבה לכל. כי אין כאן מֶטָה שיגע בכך, אין קסם-תחייה. התרוות ושיחיה-הסמבוק?.. כלום אינו בא אל לבך. שום נגיעת יד ימים-חלפו, שום בית שחזר והוקם. ולא מגדל-ציגולן, שני הדובים הצודים, האגמים, הוורדים, הגנים שגשמי-זוהב בהם. בזכירה הדוממת, קודם

היציאה, לפני כל היציאות. מה צריך לזרוח לנו? המעט־שבמעט הוא שיכול להסתבר לנו, והילדות אינה בין אלה, אף לא העיר שנתקיימה בה. רק כשהאילן שעם התיאטרון מגשים את הפלא, כשהאבוקה דולקת, עולה ביד, כמים בים, לראות את הכל מתערבב: האפלולית הראשונה על הדאיות מעל לעבים בבוהק־אש; את הכיכר החדשה, על פסלי־הזכרון האוויליים שלה, עם המבט לאוטופיה; את הצופרים של אז עם רחש־המעלית בבית־קומות; את כריכ־הריבה היבשים עם רסיס־האבן שנגסתי בו בחוף האטלנטי.

(א. ב.)

